

Sigmund Freud

*Kirjoituksia
psykoanalyysin
teoriasta ja
käytännöstä 1*

*Kirjoituksia psykoanalyysin
teoriasta ja käytännöstä 1*

Sigmund Freud

*Kirjoituksia psykoanalyysin
teoriasta ja käytännöstä 1*

1890–1938

Helsinki 2017

Opetusministeriö on tukenut kirjan suomennostyötä.
Emil Aaltosen Säätiö on tukenut kirjan suomennostyötä.

2., tarkistettu painos

Suomennos ja sivunvalmistus Markus Lång 2013

Kustantaja Books on Demand, Helsinki, Suomi
Valmistaja Books on Demand, Norderstedt, Saksa

ISBN 978-951-568-291-8 (sid.)

SISÄLLYS

1. nidos

TEOREETTINEN OSASTO

Luonne ja anaalierotiikka	9
Muutamia huomautuksia tiedostumattoman käsitteestä psykoanalyyssissa	15
Psykoanalyysin kiinnostavuus	23
Psykologinen kiinnostavuus	23
Kielitieteellinen kiinnostavuus	32
Filosofinen kiinnostavuus	34
Biologinen kiinnostavuus	35
Kehityshistoriallinen kiinnostavuus	38
Kulttuurihistoriallinen kiinnostavuus	40
Kiinnostavuus taiteidentutkimuksessa	42
Sosiologinen kiinnostavuus	43
Kasvatusopillinen kiinnostavuus	44
Uniopin metapsykologista laajennusta	47
”Psykoanalyysi” ja ”libidoteoria”	61
I. Psykoanalyysi	61
II. Libidoteoria	79
Muutamia täydennyksiä <i>Unien tulkintaan</i>	85
A. Tulkittavuuden rajat	85
B. Siveellinen vastuu unien sisällöstä	88
C. Unien salaopillinen merkitys	91
Esto, oire ja ahdistus	97
Psykoanalyysin suuntaviivoja	167
Esipuhe	167
I osa. Psyykkisyys	167
1. luku. Psyykkinen kojeisto	167
2. luku. Viettioppi	169
3. luku. Seksuaalitoiminnon kehittyminen	173

4. luku. <i>Psyykkiset laadut</i>	177
5. luku. <i>Unien tulkinta esimerkkinä</i>	183
II osa. Käytännön tehtävät	189
6. luku. <i>Psykoanalyttinen tekniikka</i>	189
7. luku. <i>Esimerkki psykoanalyttisesta työskentelystä</i>	198
III osa. Teoreettinen hyöty	209
8. luku. <i>Psyykkinen kojeisto ja ulkomaailma</i>	209
9. luku. <i>Sisäinen maailma</i>	218

KÄYTÄNNÖLLINEN OSASTO

Psyykkinen (sielullinen) hoitokäsittely	223
Freudin psykoanalyttinen menetelmä	241
Psykoterapiasta	247
Psykoanalyttisen terapian tulevaisuudennäkymät	259
”Villistä” psykoanalyysista	269
Unitulkintojen käyttö psykoanalyysissa	277
Tunteensiirron dynamiikasta	283
Neuvoja lääkärille joka harjoittaa psykoanalyysia	293
Hoidon aloittaminen	303
Muistiharha (” <i>déjà raconté</i> ”) psykoanalyttisessä työskentelyssä ..	323
Muistaa, toistaa ja työstää	329
Huomautuksia tunteensiirtorakkaudesta	339
Selostus psykoanalyttisen teorian vastaisesta vainoharhaisuustapauksesta	351
Muutamia luonnetyyppejä psykoanalyysissa	361
I. Poikkeukset	361
II. Menestykseensä sortuvat	365
III. Syyllisyydentunnosta rikokseen ryhtyvät	381
Psykoanalyttisen terapian kehityslinjoja	385
Pitääkö psykoanalyysia opettaa yliopistossa?	395
Huomautuksia unentulkinnan teoriasta ja käytännöstä	399
Jälkisanat	413

TEOREETTINEN OSASTO

Luonne ja anaalierotiikka

1908

Kun potilaita koetetaan auttaa psykoanalyttisilla ponnisteluilla, kohdetaan oikeastaan varsin usein persoonallisuustyyppi, jota luonnehtii tiettyjen luonteenpiirteiden kokouma, samalla kun huomio kiinnittyy tietyn ruumiintoiminnon ja siihen liittyvien elinten lapsuudenaikaiseen käyttäytymiseen. En osaa enää nykyisellään sanoa, mistä yksityisistä aiheista minulle alkoi syntyä vaikutelma, että tuollaisen luonteen ja kyseisen ruumiintoiminnon välillä vallitsisi elimellinen yhteys, mutta voin vakuuttaa, ettei teoreettisilla odotuksilla ollut vaikutelmaan mitään osuutta.

Lukuisten kokemusten vaikutuksesta uskoni tuollaiseen yhteyteen on käynyt niin vahvaksi, että rohkenen tiedottaa siitä.

Henkilöt, joita aion kuvata, pistävät silmään sikäli että heissä yhdistyvät säännönmukaisesti seuraavat kolme ominaisuutta: he ovat erityisen **huolellisia, säästäväisiä ja omapäisiä**. Jokainen näistä määreistä kattaa oikeastaan pienen ryhmän tai sarjan luonteenpiirteitä, jotka ovat keskenään sukua. ”Huolellinen”^{*} tarkoittaa sekä ruumiillista puhtautta että pientenkin velvollisuuksien tunnollista täyttämistä ynnä luotettavuutta; vastakohta olisi huolimaton, hutilusmainen. Säästäväisyys saattaa ilmetä itaruudeksi kärjistyneenä; omapäisyys ylittää uhmakkuuden, ja siihen liittyy helposti raivoa ja kostonhimoisuutta. Molemmat viimeisistä ominaisuuksista — säästäväisyys ja omapäisyys — riippuvat kiinteämmin toisistaan kuin ensimmäisestä, huolellisuudesta; ja ne ovat myös koko kompleksin kiinteimpiä osia, mutta minusta vaikuttaa kiistattomalta, että kaikki kolme kuuluvat jollain tapaa yhteen.

Näiden henkilöiden kertoessa varhaislapsuudestaan käy helposti ilmi, että heiltä kesti suhteellisen kauan, ennen kuin he saivat lapsuusaikaisen *incontinentia alvi*[†] hallintaansa, ja että he valittelevat toiminnon epä-

* Saksaksi *ordentlich*. Alun perin sana on tarkoittanut järjestyksen-, säännönmukaista (vrt. *ordnen* 'panna järjestykseen'), mutta merkitys on laventunut niin että se vastaa esimerkiksi suomen sanoja *kunnollinen*, *kunniallinen*, *säntillinen*, *siisti*, *luotettava*, *tarkka*, *tunnollinen*. — S. E.

† Lat. *incontinentia alvi* 'ulosteenpidätyskyvyttömyys'. — S. E.

onnistuneen yksityisiä kertoja vielä myöhempinä lapsuusvuosinaan. He näkyvät kuuluneen niihin pienokaisiin, jotka kieltäytyvät tyhjentämästä suoltaan, kun heidät on asetettu alusastialle, koska he saavat ulostamisesta oheismielihyvää;* he nimittäin mainitsevat, että vielä myöhempinäkin ikävuosina ulostuksen pidättäminen tuotti heille tyydytystä, ja muistelevat, tosin mielummin ja helpommin sisarustensa kohdalta kuin omalta osaltaan, että he harjoittivat ulosteella kaikenlaisia sopimattomuuksia sen tultua ilmoille. Näistä viitteistä päättelemme, että heidän synnynnäisessä seksuaalirakenteessaan peräaukon alueen erogeisuus on muita vahvempi; kun lapsuuden jälkeen näillä henkilöillä ei enää voida havaita tuollaisia heikkouksia eikä omalaatuisuuksia, on oletettava, että peräaukon alue on kehityksen kuluessa menettänyt erogeenisen merkityksensä, ja arvelemme siksi, että tuon luonteenpiirrekolmikον pysyvyys voidaan yhdistää anaalierotiikan katoon.

Tiedän, ettei johonkin asiointilaan tavata uskoa niin kauan kuin se näyttää käsittämättömältä eikä minkäänlaista selitystä ole tarjolla. Aina-kin ilmiön perusteita voimme tehdä ymmärrettävämmiksi turvautumalla olettamuksiin, jotka esitin vuonna 1905 *Kolmessa seksuaaliteoreettisessa tutkielmassani*.† Pyrin siellä osoittamaan, että ihmisen sukupuolivietti on erittäin monikoosteinen ja se muodostuu lukuisista osatekijöistä ja osittaisvieteistä. Olennaisen osansa ”seksuaaliseen kiihottumiseen” tuovat tiettyjen ruumiinosien (sukuelinten, suun, peräaukon, virtsaputken suun) eli ”erogeenisten alueiden” ääreisärsytykset. Näistä paikoista saapuvat ärsytyssuureet eivät kuitenkaan kaikki eivätkä kaikkina elinkausina kehity samalla tavoin. Yleisesti ottaen vain osa niistä hyödyttää sukupuolielämää; toiset kääntyvät pois seksuaalisista tavoitteistaan ja niitä käytetään muihin tarkoituksiin — tästä prosessista käytetään nimeä ”ylevöityminen” (*Sublimierung*). Kehityskaudella, jota voidaan nimittää ”seksuaaliseksi piilovaiheeksi”, viidennen ikävuoden lopulta murrosiän ensi ilmentymiin (noin 11. ikävuoteen), jopa näiden erogeenisten alueiden tuottamien ärsytysten kustannuksella sielunelämään syntyy reaktiomuodosteita, vastavoimia,

* Ks. *Kolme seksuaaliteoreettista tutkielmaa*, II osa, 1905. 5. laitos 1922. [Suomennosvalikoimassa *Seksuaaliteoria*, s. 99–101.]

† Ks. *Kolme seksuaaliteoreettista tutkielmaa* (*Seksuaaliteoria*, s. 86 ja 99–101). — S. E.

kuten häpeä, inho ja siveellisyys (*Moral*), jotka ikään kuin patoina nousevat vastustamaan sukuviettien myöhempää toimintaa. Koska anaalierotiikka kuuluu niihin vietin osatekijöihin, joita ei kehityksen edetessä eikä nykyisen kulttuurikasvatuksemme näkökulmasta voida käyttää seksuaaliin tarkoituksiin, on entisissä anaalierootikoissa helppoa tunnistaa yleisesti ilmenevät luonteenpiirteet — huolellisuus, säästeliäisyys ja itsepäisyys — anaalierotiikan ylevöitymisen ensisijaisiksi ja vakaimmiksi tuloksiksi.*

* Koska nimenomaan huomautukseni imeväisikäisten anaalierotiikasta herättivät *Kolmen seksuaaliteoreettisen tutkielman* ymmärtämättömissä lukijoissa erityisen suurta pahennusta, saanen liittää tähän huomion, josta minun on kiittäminen erästä hyvin älykäästä miespotilasta: ”Eräs [miespuolinen] tuttavani, joka oli lukenut *Seksuaaliteoreettiset tutkielmanne*, puhuu tuosta kirjasta, antaa sille täyden tunnustuksen, ja vain **yksi** kohta siinä on hänestä niin irvokas ja koominen, että hän istui ja nauroi sille neljänneksitunnin. Tämä kohta kuuluu: ”Yksilön myöhemmän eriskummaisuuden tai hermostuneisuuden varimpia varhaisoireita on se, että hän imeväisenä itsepintaisesti kieltäytyy tyhjentämästä suoltaan astialle nostettuna, siis silloin kun hoitaja tahtoo, ja toteuttaa ulostamistoiminnon vain oman mielensä mukaan. Sellainen lapsi ei tietenkään pyri tahallaan likaamaan vuodettaan; hän vain on tarkkana ettei menetä ulostamisen tuottamaa oheismielihyvää.” [S. 100.] Mielikuva tuollaisesta astialla istuvasta pikkulapsesta, joka muka pohdiskelee, pitäisikö hänen suostua moiseen henkilökohtaisen tahdonvapautensa rajoittamiseen, ja joka lisäksi huolehtii, ettei vain menettäisi ulostamisen tuottamaa mielihyvää, sai hänet erinomaisen hilpeäksi. — Noin kaksikymmentä minuuttia myöhemmin, kun nautimme välipalaa, tuttavani aloittaa äkkiarvaamatta: ”Kuule, juuri kun katselen tätä kaakaota, tuli mieleen ajatus, jota pohdin aina lapsena. Kuvittelin että olisin kaakaotehtailija Van Houten (hän äänsi Van Hauten) ja tuntisin kaakaon teon salaisuuden, ja kaikki ihmiset yrittäisivät onkia minulta tämän mahtavan salaisuuden, joka tekee koko maailman onnelliseksi, mutta minä varjelen sitä. En tiedä, miksi ajattelin nimenomaan Van Houtenia. Todennäköisesti sen mainokset tekivät minuun suurimman vaikutuksen.” Nauraen, osaamatta liittää siihen mitään syvällisempää merkitystä, arvelin: ”**Wann haut’n** die Mutter?!” [Wann haut denn die Mutter = Milloinkas äiti läimäyttää? *Van Hauten* ja *Wann haut’n* ääntyvät samoin.] Vasta myöhemmin tajusin, että sanaleikkini tosiasiaa sisälsi avaimen koko yllättäen ilmaantuneeseen lapsuusmuistoon, jonka tajusin loistavaksi esimerkiksi peitekuvitelma; pitäytymällä yhä varsinaiseen pääasiaan (ravitsemisprosessiin) ja äänteellisiä mielijohteita (**’kaakao’, ’wann haut’n**) kuvitelma tyynnytti syyllisyydentuntoa **käntämällä** muiston sisällön **vastakohdakseen**. (Siirtymä takapästä etupäähän, ravinnon luovuttaminen muuttui ravinnon nauttimiseksi, häpeällinen ja kätkevä sisältö muuttui salaisuudeksi, joka teki koko maailmasta onnellisen.) Minusta oli kiinnostavaa, kuinka asianosainen neljänneksitunnin kuluttua kuvitelman torjumisesta, joka tosin ilmeni lievemässä muodossa muodollisena vastaväitteenä, sai omasta tiedostumattomastaan osuvimman mahdollisen todisteen.” [Saksan sanat *Kakao* ’kaakao’ ja *Kaka* ’kakka’ muistuttavat toisiaan. Vrt. unta, jonka Freud mainitsee artikkelissaan ”Huomautuksia unentulkinnan teoriasta ja käytännöstä” vuodelta 1923 (jälj. s. 408–409). — S. E.]

Tämän yhteyden sisäinen välttämättömyys ei ole ilmiselvä minullekaan, mutta voin esittää seikkoja, jotka kenties auttavat ymmärtämään sitä. Puhtaus, kunnollisuus ja luotettavuus vaikuttavat nimenomaan reaktiomuodosteilta, jotka vastustavat likaiseen, häiritsevään ja ruumiille vieraseen kohdistuvaa kiinnostusta ("Dirt is matter in the wrong place").* Itsepäisyyden yhdistäminen ulostamismielenkiintoon ei vaikuta helpolta, mutta voidaan muistella, että jo imeväinen voi käyttäytyä itsepäisesti luopuessaan ulosteestaan (ks. ed.) ja että kasvatuksessa tavanomaista peräaukon erogeeniseen alueeseen liittyvän takapuolen ihoon kohdistuvaa kivuliasta ärsytystä käytetään murtamaan lapsen omapäisyys, tekemään hänestä tottelevainen.† Uhman ja uhmakkaan ivan ilmaisemiseen käytetään yhä niin kuin muinaisina aikoinakin kehotusta peräaukon hyväilemiseen, siis oikeastaan torjunnan kohteeksi joutuneeseen hellyydenosoitukseen. Takaliston paljastaminen edustaa tuon puheen lievenemistä eleeksi; GOETHEN *Götz von Berlichingen*issä esiintyvät molemmat, niin sanat kuin elekin, osuvimmassa kohdassa uhmanilmauksina.‡

Kattavimmat suhteet vallitsevat näennäisesti varsin etäisten kompleksien, rahakiinnosteen ja ulostamisen, välillä. Jokaiselle lääkärille, joka on harjoittanut psykoanalyysia, lienee käynyt selväksi, että sen avulla voidaan poistaa neurootikkojen sitkeimmät ja pitkälisimmät, niin kutsutut tavantakaiset ummetukset. Tämä ei ole kovinkaan yllättävää, kun muistetaan, että yhtä suotuisasti ulostustoiminto tottelee hypnoottista suggestiota. Psykoanalyysissa tuollainen vaikutus kuitenkin saavutetaan, kun asianosaisten rahakompleksi otetaan käsittelyyn ja heidät saadaan tuomaan se tietoisuuteen kaikkine yhteyksineen. Voitaisiin arvella, että tässä neuroosi vain seuraa kielenkäytön vihjausta, kun ihmisestä, joka pitää liian tarkasti rahoistaan, käytetään sanoja *schmutzig* 'likainen' tai *filzig* 'huopainen, saita' (englanniksi *filthy* = likainen).§ Yksinään tämä olisi turhan pinnallinen

* Engl. lika on ainetta, joka on väärässä paikassa. — *Suom.*

† Selkäsauna, historiallinen kuritusmuoto, joka lakkautettiin Suomessa vuonna 1984. — *Suom.*

‡ Viittaus J. W. von Goethen (1749–1832) näytelmän *Götz von Berlichingen* (1773) III näytökseen. — *S. E.*

§ Freud oli maininnut tuollaiset merkitykset jo kirjeessään Wilhelm FLIESSILLE (1858–1928) 22. 12. 1897 ja *Unien tulkinnan* ensimmäisessä laitoksessa vuodelta 1900 (s. 172). — *S. E.*

selitys. Todellisuudessa kaikkialla, missä alkukantainen ajattelutapa vallitsi tai on jäänyt vallitsevaksi — vanhoissa kulttuureissa, taruissa, saduissa, taikauskossa, tiedostumattomassa ajattelussa, unissa ja neurooseissa —, raha ja sonta päätyvät läheiseen keskinäiseen yhteyteen. Kuten tunnettua, kulta, jonka paholainen lahjoittaa rakastajattarilleen, muuttuu sonnaksi hänen lähdettyään, eikä paholainen varmastikaan ole muuta kuin torjutun tiedostumattoman viettielämän henkilöitymä.* Tunnemme myös taikauskaisen kuvitelman, jossa aarteen löytäminen yhdistyy ulostamiseen,† ja ”Dukatenscheißer”‡ on kaikille tuttu hahmo. Jopa muinaisbabilonialaisten opinkappaleiden mukaan kulta on hornan sontaa: *mammona = ilu manman*.§ Kun neuroosi siis seurailee kielenkäyttöä, se ottaa tässä kuten muuallakin sanat niiden alkuperäisessä, mielekkäässä merkityksessä, ja jos neuroosi näyttää käyttävän jotain sanaa kuvaannollisesti, yleensä se vain palauttaa käyttöön sanan vanhan merkityksen.¶

On mahdollista, että vastakohtaisuus, joka yhdistää arvokkainta mitä ihminen tietää ja arvottominta, minkä hän poistaa tyköään jätteenä (”*refuse*”),** on johtanut kullan ja sonnan samastamiseen.

Neuroosiajattelussa tuollaista rinnastusta helpottaa vielä muuan toinen seikka. Kuten tiedämme, alkujaan eroottinen ulostamiskiinnoste väistyy myöhemminä vuosina; näinä vuosina rahakiinnoste ilmaantuu uutena tekijänä, jota ei lapsuudessa esiintynyt; koska varhaisempi pyrkimys on menettämässä kohteensa, sen on siksi helpompaa kääntyä uuteen kohteeseen.

* Vrt. hysteriset riivaustilat ja demoniset kulkutaudit. [Freud tarkasteli tätä laajasti artikkelissaan ”Paholaisneuroosi 1600-luvulta” vuodelta 1923 (suomennosvalikoimassa *Mooses, telepatia ja paholainen*, s. 51–80). — *S. E.*]

† Lukuisia esimerkkejä on koottu Freudin ja David Ernst OPPENHEIMIN (1881–1943) artikkeliin ”Unet kansanperinteessä” vuodelta 1911 (jälj. s. 595–617). — *S. E.*

‡ Saks. vulg. *Dukatenscheißer* ’törsääjä’, kirjaimellisesti ”dukaattienpaskoja”. — *S. E.*

§ Alfred JEREMIAS: *Das Alte Testament im Lichte des alten Orients*, s. 216. 2. laitos 1906. Paul KARGE: *Babylonisches im Neuen Testament*, s. 96. 1906. ”*Mamon* (mammona) on babiloniaksi *manman*, manalan jumalan Nergalin lisänimi. Eri kansojen taruihin ja sa-tuihin periytyneen itämaisen jumalalaistarun mukaan hornan ulostetta. Ks. [Jeremias] *Monotheistische Strömungen innerhalb der babylonischen Religion*, s. 16, alav. 1.”

¶ Tämän ilmiön esiintymisestä unissa ks. kohta, joka lisättiin *Unien tulkintaan* vuonna 1909 (s. 342). — *S. E.*

** Engl. jäte, roska, romu. — *Suom.*

Jos anaalierotiikan ja edellä mainitun luonteenpiirrekolmikon välillä tosiaankin vallitsee sellainen yhteys kuin tässä on esitetty, ei kovin leimallista ”anaaliluonnetta” voida odottaa tavattavan sellaisilla henkilöillä, joilla peräaukon alue on säilynyt erogeenisena aikuisikään saakka, kuten esimerkiksi tietyillä homoseksuaaleilla. Ellen pahoin erehdy, kokemus vastaa yleisesti tätä päätelmää.

Ylimalkaan olisi harkittava, eikö muidenkin luonnekompleksien voida tunnistaa liittyvän tiettyjen erogeenisten alueiden ärsytykseen. Toistaiseksi tunnen ainoastaan entisten vuoteenkastelijoiden kohtuuttoman ”polttavan” kunnianhimon.* Lopullisen luonteen muodostuminen perusvietteistä voidaan joka tapauksessa kiteyttää seuraavaksi kaavaksi: pysyvät luonteenpiirteet ovat joko alkuperäisten viettien muuttumattomia jatkajia, niiden ylevöitymisiä tai niiden vastaisia reaktiomuodosteita.†

* Ilmeisesti Freud mainitsee tässä virtsaamiserotiikan ja kunnianhimon yhteyden ensi kertaa. Hän palasi aiheeseen satunnaisesti mm. virkkeessä, jonka hän lisäsi *Unien tulkintaan* vuonna 1914 (s. 185), ja alaviitteessä, jonka hän lisäsi vuonna 1920 *Kolmeen seksuaaliteoreettiseen tutkielmaan* vuodelta 1905 (virheellisesti käännettyinä suomennosvalikoimassa *Seksuaaliteoria*, s. 324). Kirjan *Abdistava kulttuurimme* (1930) III luvussa on pitkä alaviite (s. 39–40), jossa hän liittää yllä esittämänsä havainnon sekä kaksi muuta näkökohtaa virtsaamiseen: virtsaamisen ja tulen vertauskuvallinen yhteys sekä virtsaamisen merkitys itsetyydytyksen lapsenomaisena muotona. Ks. myös myöhäisempää kirjoitusta ”Tulen taltuttamisesta” vuodelta 1932 (jälj. s. 813–818). — S. E.

† Freud ei kovin usein tarkastele ”luonteen” olemusta eikä sen muotoutumismekanismeja. Keskeisistä kohdista voidaan mainita seuraavat: *Kolmen seksuaaliteoreettisen tutkielman* lopussa (*Seksuaaliteoria*, s. 142–143), artikkeli ”Pakkoneuroosialttius” vuodelta 1913 (jälj. s. 555–563), kirjoitus ”Muutamia luonnetyyppejä psykoanalyysissa” vuodelta 1916 (jälj. s. 361–383), III luvun alku kirjoituksessa ”Minä ja ’se’” vuodelta 1923 (suomennosvalikoimassa *Johdatus narsisiin ja muita kirjoituksia*, s. 138–142) sekä XXXII johdantoluento vuodelta 1933 (*Johdatus psykoanalyysiin*, s. 484–). — S. E.

Muutamia huomautuksia tiedostumattoman käsitteestä psykoanalyysissa

1912

Haluaisin selostaa muutamain sanoin ja mahdollisimman selvästi, millainen merkitys ilmaukselle ”tiedostumaton” (*das Unbewusste*) psykoanalyysissa ja vain psykoanalyysissa lankeaa.

Mielle — tai mikä tahansa muu psyykkinen aines — voi olla tietoisuudessa nyt **läsnäolevana** ja seuraavassa hetkessä **kadota**; väliajan jälkeen se saattaa **palata** muuttumattomana ja nimenomaan, kuten sanomme, muistista, ei uuden aistinhavainnon seurauksena. Voidaksemme selittää tämän seikan joudumme olettamaan, että mielle on väliaikanakin ollut läsnä mielessämme, vaikka se olikin tietoisuudessa piilevänä. Missä muodossa se mahtoi olla säilytteillä, kun se oli sielunelämässä läsnä ja tietoisuudessa **piilevänä** (*latent*), siitä emme voi esittää minkäänlaisia arveluja.

Tässä kohden on varauduttava kuulemaan filosofinen vastaväite, jonka mukaan piilevä mielle ei voinut olla läsnä psykologisena kohteena vaan pelkkänä fyysisenä taipumuksena tuon psyykkisen ilmiön, nimittäin juuri tuon mielteen, toistumiseen. Tähän voimme kuitenkin vastata, että moinen teoria astuu kopeasti varsinaisen psykologian kentälle, että se vain kiertää ongelman pitäessään ”tietoista” ja ”psyykkistä” samansisältöisinä käsitteinä ja että se epäoikeudenmukaisesti riistää psykologialta oikeuden selittää yhtä sen keskeisimmistä seikoista, nimittäin muistia, omilla keinoillaan.

Me haluamme nimittää ”tietoiseksi” ainoastaan miellettä, joka on tietoisuudessamme läsnä ja jonka havaitsemme, ja käyttää ilmausta ”tietoinen” ainoastaan tässä merkityksessä; sen sijaan piilevästä mielteestä, jos meillä on syytä olettaa, että se on mielessä käsillä — niin kuin muistin tapauksessa tapahtuu —, käytämme ilmausta ”tiedostumaton”.

Tiedostumaton mielle on siis sellainen, jota emme havaitse mutta jonka olemassaolon olemme muunlaisten merkkien ja todisteiden nojalla valmiita hyväksymään.

Tällaista kuvailu- tai luokittelutehtävää voitaisiin pitää melkoisen mielenkiinnottomana, jos arviointimme perusteeksi ei saataisi muuta kokemus-

aineistoa kuin muistin tosiseikat tai miellelyhtymät, jotka etenevät tiedostumattomien välijäsenten kautta. Mutta tunnetut posthypnoottiset suggestiokokeet opettavat, kuinka tärkeää on erottaa **tietoinen** ja **tiedostumaton**, ja näköjään korostavat tuon erottelun **arvoa**.

Tällaisissa kokeissa, joita esimerkiksi BERNHEIM on suorittanut, henkilö saatetaan hypnoositilaan ja sitten herätetään siitä. Kun henkilö oli hypnoositilassa lääkärin vaikutuksen alaisena, hänelle annettiin tehtäväksi toimittaa tietty tehtävä täsmällisesti määritetyllä hetkellä, vaikkapa puoli tuntia myöhemmin. Heräämisen jälkeen täydellinen tietoisuus ja tavanomainen henkinen kunto näyttävät kaikesta päättäen palautuneen, hypnoositilasta ei ole muistoa, ja silti ennalta määrättyllä hetkellä mieleen tunkeutuu sen-ja-sen teon yllyke, ja tehtävä suoritetaan tietoisena, vaikkakin tietämättä, miksi siihen ryhdyttiin. Ei juuri tunnu mahdolliselta kuvata ilmiötä muutoin kuin sanomalla, että määräys oli läsnä tuon henkilön mielessä **piilevänä** tai **tiedostumattomana**, kunnes koitti ilmoitettu hetki ja hän tuli siitä tietoiseksi. Määräys ei kuitenkaan ilmaantunut tietoisuuteen kokonaisuena vaan ainoastaan suoritettavan tehtävän mielle. Kaikki muut mielteeseen liittyneet ideat — määräys, lääkärin vaikutus, hypnoositilan muisto — pysyivät silloinkin tiedostumattomina.

Tuollaisesta kokeesta voimme oppia enemmänkin. Puhtaan kuvailevasta käsityksestä voimme siirtyä **dynaamiseen** käsitykseen. Hypnoosissa annetun tehtävän idea tuli tietyllä hetkellä paitsi tietoisuuden kohteeksi myös **vaikutusvoimaiseksi**, ja tämä on asiointilan silmiinpistävämpi puoli; määräys muuttui toiminnaksi heti kun tietoisuus oli huomannut sen läsnäolon. Kun toiminnan todellisenä vaikuttimena oli lääkärin käsky, ei juuri voida myöntää muuta kuin että myös käskyn idea muuttui vaikutusvoimaiseksi.

Silti jälkimmäinen ajatus ei saapunut tietoisuuteen niin kuin sen johdannaiselle, teon idealle, kävi; se pysyi tiedostumattomana ja siksi se oli yhtä aikaa **vaikutusvoimainen** ja **tiedostumaton**.

Posthypnoottinen suggestio on laboratorion tuote, keinotekoisesti luotu tosiseikka. Mutta jos hyväksymme hysteriailmiiöiden teorian, jonka ensimmäisenä esitti P. JANET ja jota BREUER ja minä kehittelimme,* niin meillä

* Viittaus Pierre Janet'n (1859–1947) kirjaan *L'État mental des hystériques* (1893–1894) sekä Josef Breuerin (1842–1925) ja Freudin kirjaan *Tutkielmia hysteriasta* (1895). — Suom.

Psykoterapia kehittyi merkittävästi viime vuosisadan alkupuolella, kun Sigmund Freud (1856–1939) ryhtyi luomaan uutta hoitomenetelmää, psykoanalyysia.

Tähän nidokseen on koottu Freudin tekstejä, joissa edetään 1890-luvun hypnoositerapiasta psykoanalyysiin.

Kirjan tunnetuinta antia ovat 1910-luvun tekniset artikkelit, joissa vakiinnutetaan klassisen psykoanalyysin menettelytavat. Kirjoitus *Esto, oire ja ahdistus* sisältää Freudin keskeisiä teoreettisia pohdintoja ja esittelee signaaliahdistuksen käsitteen.

Freud oli jo varhain selvillä siitä, kuinka laajasti psykoanalyysi voi hyödyttää muitakin tieteitä kuin psykiatriaa. Kirjoituksessa *Psykoanalyysin kiinnostavuus* hän esittelee, millaisia näkymiä psykoanalyysi voi eri tieteenaloille avata. Kirjallisuustiedettä edustavat William Shakespearen ja Henrik Ibsenin näytelmähenkilöiden analyysit.

Nidos sisältää myös tärkeitä lisäyksiä Freudin pääteokseen *Unien tulkinta*. Ne julkaistaan nyt ensimmäistä kertaa suomen kielellä.

Vuodelta 1938 on peräisin Freudin viimeinen, keskeneräinen yleisesitys *Psykoanalyysin suuntaviivoja*. Uransa lopullakin Freud ennakoி psykoanalyysin uusia mahdollisuuksia.

Ensimmäinen nidos sisältää kaksikymmentäviisi kirjoitusta. Suomennokset on varustettu selventävin alaviittein, jotka valottavat kirjoitusten yhteyksiä Freudin muuhun tuotantoon.

ISBN 978-951-568-291-8 (sid.)

